

Ei tule valmista tervansoudun sanastosta!

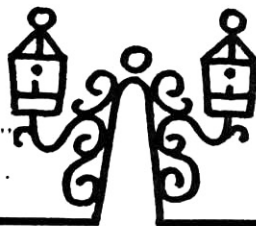
Tuskin olin saanut kuukauden-takaisen Oulu-lehden käteeni, kun jo tuli ensimmäinen nyrkkiposti-kirje Snellmaniasta, jossa mm. yliopistomme filologeilla, pohjois-maiset mukaanluettuina, on tyys-sijansa. "Tervahanhit" saattaa olla käännös ruotsinkielisestä monikkomuodosta "tjärgossarna"-tervapojat. Gossarna (pojat) on assosioitunut (smör) gäsarna-muotoon, joka tarkoittaa voi-leipiä, mutta leikillisessä puhees-sa "voihanhia" (gäs-hanhi). Näin "etymologisín terveisin Märta".

Tervehdys jäi itämään alitajun-taani. Kun en ole saanut tieteellis-tä kuulutusta kielitieteissä, rohke-nen kuunnella ääniä tajunnanvir-rasta ja esittää oman versioni. Assosioitunutpa hyvinkin. Ter-vapojista (-miehistä) on "på svenska" hyvinkin voitu käyttää nimitystä "tjärgossar", mutta sitten "gossar" on assosioitunut muotoon "gäsar", sanathan lau-sutaankin melkein samalla tavalla. "Tjärgås" on sitten uudelleen suomeksi käännettynä vääntä-mättäkin – tervahanhi. En toki halua kumota lehtorin leikkisää

Oulu-lehti 5.7.1973

Panu

"Paltamot" "tervahanhia"
ja "Wuokkeja" täynnä . . .

sanajohtoa, mutta kukin ottaa omasta päästään. Lysti, että kiin-nostaa. Kiinnosti montakin ystä-vää. Niinpä tuli tervehdys myös Bruno Rehtolalta, ja ystävämme kihlakunnanpuvos viittasi kir-jään, jonka nimi on Tietoja Kajaanin kihlakunnasta ja eten-kin Paltamon pitäjäst. Sen on julkaissut kansakoulutarkastaja Lönnbohm 1885, se Eino Leinon vanhin veli, jonka luona runoili-jantoivo kävi loppuun lyseonsa Hämeenlinnassa. Aikalaiskirjan 1920 mukaan Oskar Anders Ferdinand L. (kirjailijanimi Mustonen), s. 1856, julkaisi mm. teoksen Paltamon pitäjän kertomus.

Mahdottoman kiintoisa kirja tuo Paltamon Hövelön oppineen miehen teos! Luetteloi mm. kaik-ki, jota häntä ennen ovat kirjoitta-neet Kajaanin kihlakunnasta,

kunhan ei kaikki nekin, jotka ovat kirjoittaneet pohjoisesta Pohjan-maasta. Lönnbohmín tekstissä esiintyvät sanat Terwansoutaja, terwamiehet, Oulumiehet, mutta myös: "Kesällä owat järwet "ter-wahanhia" täynnä, - - ." Siis "hanhia" eikä "hannuja"! Sanan syntyä tämä ei selitä, mutta sen ehkä, miksi jo Teuvo Pakkala, en-simmäinen tervansoudun "roma-nisoija", puhuu tervahanhista. Toisen kuulemansa haukkumani-men Lönnbohm esittelemällä esite-tee: "Ristijärwen ja Kiannon miehiä ylimalkaan Wuokeiksi haukkuvat, ikäänkuin kaikki oli-siivat Wuokkijoen kylästä (kylä Suomussalmella) kotoisin." Seli-tykseksi Lönnbohm lisää, että heillä (vaikka ei sano selvästi keillä) oli Oulusta palatessaan tervatynnyrin kokoiset viina-

ankkurit mukanaan. . . . Tein pistokokeen Kuhmon kotiseutu-juhlilla äskettäin, kysyin virkeäl-tä 77-vuotiaalta tervansoutajalta, tunsiko hän nimitykset "terva-hanhi" tai "-hannu". Ei ollut kos-kaan kuullutkaan!

Lönnbohmín fraktuuratekstissä (josta myös monet "tuplaweet" kielivät esiintyvät veneen nimi-tyksinä esim. pitkä jokiwene ja terwawene. Mutta myös paltamo-nimityksestä on jo Lönnbohm tiennyt sanoa näin: "Paltamolai-set owat terwaa ensimmäisinä tässä kihlakunnassa wiljelleet ja kuljetelleet, josta heidän weneen-sä, nuo pitkät jokiweneet owat ai-koja Oulussa saaneet "Paltamon" nimen."

Siteeratulla sivulla Lönnbohm kertaa myös tervapolton ikivan-hoja perimätietoja todeten, että itse "ukko Noakki tunsi sen". Niinpä pohjoinen kansanlalu lau-laakin, että: "Nooa se ensim-mäisen tervahauvan tek./aasit ja muulit siihen tervaksia vet",/ ja hän laivansa runkoa sisältä ja ul-koa/tervalla voiteli . . . "

Lönnbohmín kirja lienee hyvin harvinainen. Tunnettu erikoishis-toriikki Entinen Oulujoki esim. ei mainitse sitä lähdeluettelossaan.